

УДК 339.562.4

Духницький Б.В.
кандидат економічних наук,
старший науковий співробітник
відділу зовнішньоекономічних зв'язків
Національного наукового центру «Інститут аграрної економіки»

ОСНОВНІ КРАЇНИ-ІМПОРТЕРИ ПРОДОВОЛЬСТВА

THE MAJOR FOOD-IMPORTING COUNTRIES

АНОТАЦІЯ

У статті розглянуто імпорт основних груп продовольчої продукції на прикладі країн світу. Наведено рейтинг основних держав-імпортерів сільськогосподарської продукції за вартісним показником. Проаналізовано перспективи розвитку експорту української аграрної продукції з урахуванням наявних можливостей та потенційних потреб найбільших країн-імпортерів продовольства.

Ключові слова: продовольство, безпека, торгівля, імпортер, перспектива.

АННОТАЦИЯ

В статье рассмотрен импорт основных групп продовольственной продукции на примере стран мира. Приведен рейтинг основных государств-импортеров сельскохозяйственной продукции по показателю стоимости. Проанализированы перспективы развития экспорта украинской аграрной продукции с учетом имеющихся возможностей и потенциальных потребностей крупнейших стран-импортеров продовольствия.

Ключевые слова: продовольствие, безопасность, торговля, импортер, перспектива.

ANNOTATION

The article considered import of the main food product groups in the context of the countries of the world. It provides the ranking of major countries importing agricultural products by total cost indicator. The paper analyzes the prospects of Ukrainian exports of agricultural products taking into account existing capacity and potential demand of the largest food-importing countries.

Keywords: food, security, trade, importer, perspective.

Постановка проблеми. Для стабільного функціонування економіки кожна країна повинна забезпечити досягнення конкретних показників, які формують основу її життєдіяльності. Одним з них, мабуть найважливішим, є забез-

печення населення продуктами харчування, тобто продовольча безпека. Її досягнення потребує максимальних та скоординованих зусиль як керівників урядів, так і представників бізнесу. Проте це питання не всі країни здатні вирішити самостійно, особливо коли власне виробництво не в змозі забезпечити внутрішні потреби в продовольстві. Тоді виникає логічна необхідність ліквідувати нестачу продукції за рахунок ввезення з інших країн. В результаті країни з недостатньою внутрішньою пропозицією продуктів харчування стають залежними від імпорту. Міра цієї залежності буває різною і визначається часткою імпортованого продукту в його споживанні, тому не завжди значні обсяги ввезеного товару в натуральному вираженні свідчать про високу імпортозалежність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням експорту-імпорту продовольства присвячено періодичні звіти Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН (ФАО), які містять статистичну та аналітичну інформацію. Дослідженням розвитку міжнародної торгівлі аграрною продукцією займаються вітчизняні вчені, такі як П.Т. Саблук, С.М. Кваша, О.Г. Білорус, Б.К. Супіханов, В.І. Власов та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. При постійному зростанні населення світу ускладнюється вирішення глобальної продовольчої проблеми, яке й до цього здійснювалось без відчутних успіхів. Водночас

Таблиця 1

Основні країни-імпортери рослинницької продукції (протягом 2007-2011 рр.)

Зерно		Олійні		Олія		Цукор	
Країна п/п	млн тонн	Країна п/п	млн тонн	Країна п/п	млн тонн	Країна п/п	млн тонн
Японія	126,8	Китай	241,4	Китай	47,9	США	13,8
Єгипет	74,4	Німеччина	34,3	Індія	33,0	Росія	12,0
Мексика	73,6	Нідерланди	31,0	США	16,8	Китай	11,3
Корея	62,6	Японія	30,4	Нідерланди	16,4	Індонезія	10,1
Іспанія	59,7	Мексика	28,4	Німеччина	15,2	ОАЕ	9,6
Нідерланди	55,2	Іспанія	18,1	Італія	11,3	Малайзія	8,2
Саудівська Аравія	54,8	Бельгія	15,4	Пакистан	9,4	Корея	8,1
Італія	50,7	Туреччина	11,4	Малайзія	9,3	Велика Британія	7,2
Китай	50,6	Італія	10,0	Франція	7,9	Японія	7,0
Бразилія	43,9	Індонезія	9,7	Бельгія	6,9	Нігерія	6,9

Джерело: [1]

Таблиця 2

Основні країни-імпортери тваринницької продукції (протягом 2007-2011 рр.)

М'ясо		Сири		Сухе молоко		Яйця	
Країна п/п	млн тонн	Країна п/п	млн тонн	Країна п/п	млн тонн	Країна п/п	млн тонн
Китай	15,5	Німеччина	3,1	Китай	1,8	Німеччина	2,0
Японія	13,7	Італія	2,2	Алжир	1,4	Нідерланди	0,9
Росія	12,8	Велика Британія	2,1	Мексика	0,9	Ірак	0,8
Німеччина	11,5	Бельгія	1,4	Індонезія	0,9	Франція	0,6
Велика Британія	11,3	Франція	1,3	Нідерланди	0,8	Китай	0,5
Італія	8,2	Росія	1,3	Венесуела	0,8	Сінгапур	0,4
США	8,2	Іспанія	1,2	Сінгапур	0,7	Бельгія	0,2
Нідерланди	7,6	Японія	1,0	Саудівська Аравія	0,7	Велика Британія	0,2
Мексика	7,5	Нідерланди	1,0	Філіппіни	0,6	Швейцарія	0,2
Франція	7,3	США	0,8	Малайзія	0,6	ОАЕ	0,1

Джерело: [1]

країни, які найбільше імпортують харчових продуктів, є потенційними ринками збуту для країн з високим експортним потенціалом.

Постановка завдання. Визначення основних імпортерів харчових продуктів було здійснено за допомогою статистичного аналізу ввезення країнами світу вибраних груп рослинницької і тваринницької продукції в натуральному виразі, а також за допомогою вартості сукупного імпорту продовольства за останні роки. Щодо кожного продукту визначено десять найбільших країн-імпортерів за сумарним обсягом його ввезення. Також досліджено експортний потенціал України в контексті нинішніх власних можливостей і останніх тенденцій світової торгівлі продовольством.

Виклад основного матеріалу дослідження. Як свідчить статистична інформація Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН (ФАО), найбільшим імпортером зернових культур є Японія – 126,8 млн тонн; потім Єгипет – 74,4; Мексика – 73,6; Південна Корея – 62,6; Іспанія – 59,7 млн тонн та інші (табл. 1). Загалом першу десятку світових імпортерів зерна формують країни Азії, Європейського Союзу та Латинської Америки. Що стосується імпорту олійних культур, то найбільше їх ввозять: Китай – 241,4 млн тонн; Німеччина – 34,3; Нідерланди – 31,0; Японія – 30,4 і Мексика – 28,4 млн тонн. Найбільші країни-імпортери олійних знаходяться в Азії та ЄС.

Китай до того ж є головним імпортером рослинної олії – 47,9 млн тонн; випереджаючи Індію – 33,0; США – 16,8; Нідерланди – 16,4; Німеччину – 15,2 млн тонн. Перелік основних імпортерів олій формують переважно країни Азії та Європейського Союзу. Країною, яка найбільше ввозить цукру, є США – 13,8 млн тонн; значні обсяги імпорту мають також: Росія – 12,0; Китай – 11,3; Індонезія – 10,1; Об'єднані Арабські Емірати – 9,6 млн тонн. Головними імпортерами цукру знову ж таки є країни Азії та Європи, до десятки входить лише одна країна з Африки – Нігерія.

Що стосується продукції тваринництва, то для порівняльного аналізу ми вибрали м'ясо, яйця, сири всіх видів та сухе молоко. Найбільшим імпортером м'яса є Китай – 15,5 млн тонн; а також Японія – 13,7; Росія – 12,8; Німеччина – 11,5; Велика Британія – 11,3 млн тонн (табл. 2). В цілому географічну структуру імпорту м'яса визначають держави Азії, Європи та Північної Америки. В рейтингу імпортерів яєць перші місця посідають: Німеччина – 2,0 млн тонн; Нідерланди – 0,9; Ірак – 0,8; Франція – 0,6; Китай – 0,5 млн тонн. Основний попит на яєчну продукцію в світі традиційно останніми роками формується в країнах Європи та Азії.

Основними імпортерами сирів є: Німеччина – 3,1 млн тонн; Італія – 2,2; Велика Британія – 2,1; Бельгія – 1,4 та Франція – 1,3 млн тонн. Загалом основні імпортери сирів знаходяться в Європі (8 з 10), а інші дві країни – це Японія та США. Найбільше сухого молока імпортують: Китай – 1,8 млн тонн; Алжир – 1,4; Мексика – 0,9; Індонезія – 0,9; Нідерланди – 0,8 млн тонн. Географія імпорту сухого молока є найширшою серед усіх вибраних продуктів, адже, крім країн Європи та Азії, вона охоплює представників Африки, Північної Америки та Південної Америки.

Щоб визначити головних імпортерів всієї агропродовольчої продукції, необхідно розглянути вартісні показники. Відповідно до статистики ФАО за 2007-2011 рр., найбільшими імпортерами продовольства у світі є: США – 441,9 млрд дол.; Китай – 440,1; Німеччина – 399,1; Велика Британія – 275,7; Японія – 272,6; Франція – 249,9; Нідерланди – 239,6; Італія – 216,4; Бельгія – 172,3; Росія – 151,7 млрд дол. США (рис. 1). Найкрупнішими імпортерами переважно є найрозвиненіші країни світу з високим платоспроможним попитом, а також країни зі значною кількістю населення, які внаслідок об'єктивних причин (природно-кліматичні, соціально-економічні перешкоди) змушені ввозити багато продовольства з-за кор-

дону. Цікаво, що провідна десятка імпортерів майже повністю повторює провідну десятку експортерів, до обох рейтингів увійшли: США, Китай, Німеччина, Франція, Нідерланди, Італія та Бельгія. Однак не всі названі країни мають позитивне сальдо в торгівлі аграрною продукцією. Зокрема, «чистими» експортерами є США, Франція, Нідерланди та Бельгія, а «чистими» імпортерами – Китай, Німеччина та Італія.

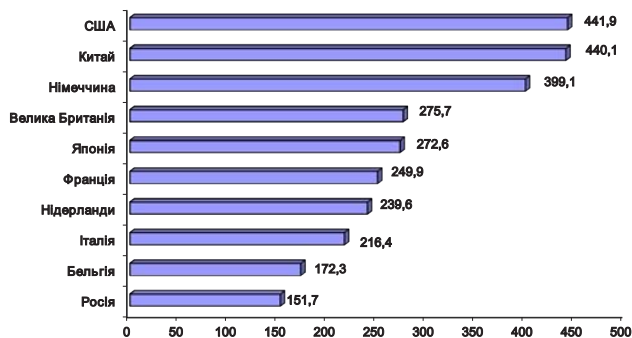

Рис. 1. Найбільші імпортери аграрної продукції в світі, млрд дол. США, протягом 2007-2011 рр. (за даними FAOSTAT)

Відтак і в імпорті агропродовольчої продукції домінують економічні держави-лідери у своїх регіонах: Європейському Союзу, Північній Америці, Азії. Тривалість знаходження їх на цих позиціях, а також кон'юнктура на світовому аграрному ринку дають підстави зробити припущення щодо вирішальної ролі цих країн у формуванні попиту на імпорте продовольство у світі на найближчі декілька років.

Україна має стабільні експортні позиції на світовому ринку, переважно за рахунок вивезення зернових, олійних культур, соняшникової олії та продукції харчової промисловості. Саме ці товари формують основну частину загальної вартості українського експорту.

Використовуючи статистичні дані, можна оцінити стан та перспективи українського експорту окремих груп агропродовольчої продукції. Зокрема, за даними Державної служби статистики [2], протягом 2010-2014 рр. вивезення вітчизняного зерна здійснювалось переважно до країн Азії, Африки та Європи, а основними його споживачами є Єгипет, Іспанія, Саудівська Аравія, Китай і Корея, які входять до списку провідних імпортерів цього продукту. Щодо олійних культур, то найбільше їх експортується з України до європейських та азійських країн, а саме до Італії, Нідерландів, Туреччини, Франції та Пакистану, причому перші три країни є одними з основних імпортерів олійних у світі. Поставки олії з України є диверсифікованими, вони здебільшого зосереджені на країнах Азії, Європи, Африки та СНД, серед яких головними покупцями є Індія, Китай, Єгипет, Туреччина, Іран, Російська Федерація, Іспанія. Індія та Китай до того ж очолюють рейтинг найбільших світових імпортерів олії.

М'ясна продукція з України традиційно користується найбільшим попитом у країнах колишнього Радянського Союзу, в основному Росії та Казахстані, проте у 2013-2014 рр. до основних споживачів нашого м'яса долучився Ірак. Росія паралельно є одним з провідних імпортерів м'ясопродукції в світі. Те ж саме стосується експорту вітчизняних сирів, що зорієнтований на ринки країн СНД, зокрема Росію, Казахстан, Молдову, Білорусь та Азербайджан. З усіх перелічених країн імпортером світового значення є лише Росія. Основними покупцями українського сухого молока є країни СНД, Азії та Африки, зокрема Росія, Казахстан, Бангладеш, Молдова, Нігерія та інші. Однак серед них немає провідних світових імпортерів цього продукту. Яйця птиці вивозяться з України переважно до країн Азії, СНД та Африки, а найбільшими їх споживачами були Ірак, Азербайджан, Об'єднані Арабські Емірати, Сирія, Казахстан, Молдова. При цьому Ірак та Об'єднані Арабські Емірати належать до головних імпортерів яєць у світі.

Отже, вітчизняний аграрний експорт має сильно виражений нахил у бік продукції рослинництва та її переробки, залишаючи порівняно малу нішу для тваринницької продукції. Така ситуація через об'єктивні та суб'єктивні причини існує вже тривалий час і змінитись може при відповідних змінах у структурі виробництва. Географія експорту основної для України аграрної продукції характеризується широким колом країн-споживачів, куди входять як традиційні світові імпортери, так і торговельні партнери з близького зарубіжжя разом з іншими країнами. Стратегічними перспективами для нарощування вітчизняного аграрного експорту є товарна диверсифікація з більшим акцентом на продукцію з вищою доданою вартістю та підписання угод про створення зон вільної торгівлі з максимальною кількістю країн і регіональних інтеграційних формувань.

Висновки. Незважаючи на зусилля світової спільноти, глобальна продовольча проблема залишається невирішеною, про що свідчать статистичні дані з огляду на кількість населення, яке недоїдає. Проблеми недостатнього харчування існують практично у всіх країнах, однак вони відрізняються охопленням конкретної частини громадян. І хоча найбільш «голодуючими» в світі є найменш розвинені держави в Африці та Азії, основний імпортер продовольства належать країнам з високою платоспроможністю.

Зовнішня торгівля сільськогосподарською продукцією розвивається зусиллями економічно розвинених країн, які забезпечують власний споживчий попит та постачають харчові продукти на зовнішні ринки. Роль інших держав у формуванні товарних потоків продовольства є значно меншою, про їх суттєвий вплив можна говорити лише в окремих випадках (традиційність виробництва, обставини

непереборної сили, специфічність ринкової кон'юнктури та ін.).

В Україні не існує продовольчої проблеми у її традиційному розумінні. Є лише невідповідність фактичного споживання окремих груп харчових продуктів їх раціональним нормам та залежність від імпорту деяких товарних позицій (морська риба, екзотичні фрукти та ін.), яка не є критичною для загальної ситуації з продовольством. Стабільне позитивне сальдо зовнішньої торгівлі України агропродовольчою продукцією посилюється наявними високими

обсягами власного виробництва та, як наслідок, експорту. Для збільшення обсягів експорту, крім розширення торговельних зв'язків, вагоме значення матиме розбудова вітчизняної ринкової інфраструктури.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. FAOSTAT. [online] Available at: <<http://faostat.fao.org>>.
2. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]: [веб-сайт]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.